

Statsbudsjett 2026 budsjetthøring Kommunal- og forvaltningskomiteen

Norges museumsforbund representerer hele museumslandskapet i Norge uavhengig av hvilket departement de får støtte fra, tilknytning til Sametinget eller om de har rent privat finansiering. Sist vi hadde høring i komiteen var vi godt fornøyd med at Regjeringen i Revidert Nasjonalbudsjett ga en tilleggsbevilgning på 20 mill. kroner til byggeprosjektet til Norsk Skogfinsk Museum slik at kostnadsøkningen knyttet til økte materialpriser mm for prosjektet ble dekket inn og at man ikke måtte redusere omfanget av bygget og kunne realisere prosjektet som planlagt. Den 24. oktober åpnet museet formelt. Det er blitt et flott bygg som vil gi mange muligheter for kulturaktiviteter i tillegg til selve museumsutstillingen. Museumsforbundet mener det vil kreve en ytterligere styrking av museet fremover for å øke kapasiteten fagstaben fremover, og vi er fornøyd med at dette signaliseres i budsjettproposisjonen. Det vil bidra til å styrke formidlingen og bygge ny kunnskap om skogfinsk språk og kultur samtidig som arbeidet med samlingene styrkes.

Museene under Sametinget

Museumsforbundet har i tidligere høringer, og i budsjettinnspill til Kultur- og likestillingsdepartementet m.fl., understreket at det er behov for en generell styrking av museene som er underlagt Sametinget slik at de kan møte etterspørselen etter kunnskapsdeling og samarbeid, ta ut potensialet i de ansattes kompetanse og ivareta kjerneoppgavene innen formidling, forvaltning og forskning. Noen av museene har fortsatt ikke lokaler som gjør det mulig å ivareta gjenstandene fra Båastede-avtalen, og de må settes i stand til det. Både i Museumsmeldingen, Kulturdepartementets budsjettproposisjoner og Kunstmeldingen, Meld.ST. 22 (2022-2023) *Kunstnarkår*, tydeliggjøres ønsket om og behov for mer samarbeid mellom museene under Sametinget og det øvrige museumslandskapet. Oppfølgingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens foreslåtte tiltak krever også mer samhandling nasjonalt og lokalt med institusjoner, frivillige og lokalsamfunnene.

Museumsforbundet mener at museene vil ha en sentral rolle i arbeidet med reparasjon og forsoning i kraft av å være samfunnsaktører med relevante møteplasser og arenaer for kunnskapsdeling og dialog. I tillegg kan museene ta opp krevende spørsmål som trenger å løftes frem. Årran lulesamisk senter trekkes frem i rapporten som et eksempel for deres arbeid med Tysfjordsaken. Det trengs imidlertid øremerkede midler for å realisere potensialet, både for museene og andre institusjoner. Der er det foreløpig få tydelige satsinger.

Strategi for sårbare minoritetsspråk

Museene er viktige institusjoner for formidling av språk. Museumsforbundet har nettopp levert innspill til Kommunal- og distriktsdepartementets arbeid med strategi for finsk og kvensk språk. Flere av våre medlemsinstitusjoner arbeider med kvensk språk, kultur og historie og ivaretar denne delen av vår felles kulturarv. Det er naturlig å trekke frem Ruija kvenmuseum i Vadsø, som er en del av Varanger museum, og Nord-Troms museum på Halti i Nordreisa som særlig sentrale institusjoner i arbeid med kvensk språk og kulturarv. I tillegg er det også flere andre museer over hele landet som bidrar til å løfte frem kvensk språk og historie, kunst og kultur. Den lokale byggingen av kompetanse og formidling er særlig viktig for å tydeliggjøre museenes rolle i lokalsamfunnet, ofte i samarbeid med frivillige krefter.

Museene har et stort ansvar for å bevisstgjøre og fremme betydningen og viktigheten av kvensk som språk. Museumsbransjen bidrar allerede i noen grad til å synliggjøre kvensk språk gjennom utstillingstekster, filmer med muntlig bruk av kvensk og betegnelser på gjenstander og fenomener som beskrives i utstillingene. Museene kan samle inn kvenskspråklig terminologi knyttet til kulturarv. Dette gjelder spesielt terminologi som er i fare for å forsvinne. Både Ruija kvenmuseum og Nord-Troms museum har hatt og har denne type prosjekter.

Det bidrar også til formidling på kvensk og kunnskap om hva kvenske ord betyr og betydningen av å vedlikeholde og bruke språket. Ruija kvenmuseum har kvensk som hovedspråk i sin utstilling, mens Nord-Troms museum har sin hovedutstilling på kvensk og samisk. I tillegg har de oversatt flere nye utstillinger til kvensk. Andre museer kan også i større grad bidra med å løfte frem og bruke det kvenske språket aktivt i utstillinger, formidling og skriftlige arbeider samt i arrangementer. Vi viser til innspillet vårt for våre forslag til tiltak fremover.

Strategien er ledd i oppfølgingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport og Stortingets foreslåtte tiltak etter behandlingen. Det er foreløpig skuffende få spor av mer omfattende satsing på kultur som kan fremme reparasjon og forsoning i Kommunal- og distriktsdepartementets budsjett som har vært signalisert blant annet av kultur- og likestillingsministeren. Et lyspunkt er forslaget om en toårig utvidelse av KUDs prosjekt Dávvirat Duiskkas som bygger nettverk med museer i Tyskland. Museumsforbundet har understreket behovet for å bygge nettverk for å øke kompetansen og samarbeidet bredt. Et utredningssenter med base på UiT vil ikke nødvendigvis svare på dette fordi det er viktig at kunnskapsbygging, reparasjons- og forsoningsarbeid skjer lokalt.

Svekket kommuneøkonomi og økt press på kulturbudsjettene

I vår ble en revisjon av kulturloven vedtatt, og den stiller nå tydeligere krav til kommuner og fylkeskommuner om å holde oversikter over egne kulturminner og -miljøer for å kunne utforme prioriteringslister. I juni lanserte Telemarksforskning rapporten *Kutt, kutt, kutt over hele linja* om kommunal kultursektor 2025. Den viser en tydelig tendens til nedgang i kulturbudsjettene i mange kommuner, etter år med oppgang. Det understrekes i rapporten at kultursektoren er ekstra utsatt i tider med kutt i kommuneøkonomien og at kultur er den mest priselastiske budsjettposten. Det betyr at rike kommuner bruker mye og fattige lite på kultur. Rapporten gir ikke mye håp for kulturen fremover. Dette ser vi dessverre også i Regjeringens budsjettforslag for 2026 der de regionale kulturfondsmidlene blir foreslått redusert fra 75 mill. kroner i 2025 til 40 mill. kroner i 2026. Vi frykter at forslaget om nær en halvering av de regionale kulturfondsmidlene vil øke presset på kulturbudsjettene i regionene og særlig frivilligheten og samarbeidet med institusjonene. Det er uheldig i en tid der vi trenger å opprettholde den kulturelle beredskapen i en usikker og sårbar tid med krig i Europa og angrep på kulturarv og demokratiske verdier flere steder i verden.

Museenes som demokratiinstitusjoner

Med dagens digitale verden der IT- og ekomutvikling griper sterkere og sterkere inn i folks liv og hverdag er det viktig å sikre utviklingen og ressurser til å forvalte dette på en god måte. Ikke minst å bidra til forståelsen av hvordan både god og dårlig informasjon kan spres digitalt og påvirke vårt demokrati. Vi viser til ytringsfrihetsrapporten understreker nødvendigheten av gode informasjonskanaler og den den nylig fremlagte strategien for å sikre ytringsfrihet. Museene er demokratiinstitusjoner som allerede bidrar til dette, men kan bli enda større aktører i arbeidet med å gi kunnskap om kilder, kildekritikk og historie som kan bidra i arbeidet med å skape en god ytringskultur.